

بررسی مهارت‌های مطالعه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز: ۱۳۹۳

فرزاد فرجی‌خیاوی: عضو هیأت علمی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.

علی باقری*: دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده مدیریت و آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده: داشتن مهارت‌های مطالعه از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی است. تحقیق حاضر با هدف تعیین میزان مهارت‌های مطالعه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز انجام گرفت. جامعه پژوهش این مطالعه‌ی توصیفی مقطعی دانشجویان مشغول به تحصیل در رشته‌های مختلف دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز بودند. حجم نمونه ۲۶۸ نفر محاسبه شد و نمونه‌گیری به روش طبقه‌بندی تصادفی انجام گردید. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ی سنجش مهارت‌های مطالعه‌ی کانگاس بود. داده‌ها از طریق آمار توصیفی (میانگین و فراوانی) و نیز آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون، t مستقل، و آزمون ANOVA تحلیل شد. میانگین امتیاز نمره‌ی مهارت مطالعه‌ی دانشجویان $2/34 \pm 0/4$ بود. نتایج نشان داد که مهارت‌های مطالعه در ۱۶ درصد جامعه پژوهش ضعیف، ۷۸/۴ درصد متوسط و ۵/۶ درصد خوب بود. بین میانگین نمره‌ی مهارت‌های مطالعه افراد با عملکرد تحصیلی آن‌ها همبستگی معناداری وجود داشت ($P < 0.001$, $r = 0.31$). همچنین برخی حیطه‌های مهارت‌های مطالعه در افراد با جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلی و سکونت مختلف تفاوت معنادار مشاهده شد. اما در افراد با گروه‌های سنی و وضعیت اشتغال مختلف، در هیچ یک از حیطه‌ها تفاوت آماری معناداری دیده نشد. وضعیت مهارت‌های مطالعه در دانشگاه مورد مطالعه در حد متوسط بود. بنابراین با توجه به اهمیت مهارت‌های مطالعه در عملکرد و پیشرفت تحصیلی افراد ضرورت دارد و برنامه‌ریزی در جهت بهبود روش‌ها و مهارت‌های مطالعه‌ی دانشجویان صورت پذیرد.

واژه‌های کلیدی: مهارت‌های مطالعه، دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور.

***نویسنده‌ی مسؤول:** دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده مدیریت و آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

Email: Alibagheri803@yahoo.com

مقدمه

یابند(خدیدو زاده و همکاران، ۲۰۰۴). عدم رعایت اصول مطالعه موجب پایین آمدن سطح کارایی و بازدهی انسان، تضعیف روحیه و کاهش اعتماد به نفس، خستگی و دلزدگی از مطالعه می‌شود (کامپل، ۱۹۶۵).

مهارت مطالعه روشی برای کدگذاری، ذخیره‌سازی، نگهداری و بازگویی و استفاده از اطلاعات به روش منطقی، مؤثر و کافی می‌باشد. مهارت مطالعه با کاهش خستگی، اضطراب، صرفه جویی در وقت و افزایش انگیزه‌ی دانشجویان، موجب یادگیری بهتر و پیشرفت تحصیلی آن‌ها می‌شود (حسینی و همکاران، ۲۰۰۶). به علاوه مطالعات متعدد نشان داده‌اند که نارسایی در مهارت‌های یادگیری و مطالعه می‌تواند تمامی مزایای یک محیط آموزشی مطلوب و حتی قابلیت‌های هوشی، شخصی و سلامت جسمی-روانی افراد را به طور منفی تحت الشعاع خود قرار دهد و از طرفی در صورت کارآمدی می‌تواند بسیاری از نارسایی‌های احتمالی در محیط‌های آموزشی و یا حتی کاستی در انگیزش تحصیلی و سلامت جسمی-روانی را که می‌تواند تأثیر مطلوبی بر عملکرد تحصیلی فرد داشته باشد را تعدیل یا جبران کند (کوشان و حیدری، ۲۰۰۷).

بدله شמושکی و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که میانگین نمرات مهارت‌های مطالعه در دانشجویان با معدل ۱۷ و بالاتر به طور معناداری بالاتر از دیگر دانشجویان بود. دی لا فونت و کاردل الاوار (۲۰۰۹) در مطالعه‌ای دریافتند که بین نمره‌ی عملکرد تحصیلی دانشجویان و عادت مطالعه ارتباط معنا دار آماری مشاهده شد به طوری که نمره‌ی عملکرد تحصیلی دانشجویانی که عادت مطالعه‌ی بهتری داشتند، بالاتر بود. مطالعه حسینی و همکاران (۲۰۰۶) نشان داد که حدود بیش از دو سوم دانشجویان دارای مهارت‌های مطالعه‌ی کافی نمی‌باشند. نتایج مطالعه نوحی و همکاران (۲۰۱۴) در

شیوه‌های افراد برای فراگیری مطالب، جزو موضوعات مهمی بود که از دهه‌ی ۱۹۷۰ به بعد در پژوهش‌های آموزشی مورد توجه قرار گرفت (هان، ۱۹۹۵). مطالعه، یکی از این شیوه‌ها محسوب می‌شود. مطالعه فعالیت پیچیده است و هیچ روشی به تنهایی نمی‌تواند پاسخگوی همه موقعیت‌ها باشد. روش مطالعه را باید با انتخاب و ترکیب فنون و روش‌های مختلف خواندن برگزید (نوریان و همکاران، ۲۰۰۶). مطالعه یک فعالیت یگانه نیست، بلکه می‌تواند اشکال مختلفی به خود بگیرد و خوانندگان ماهر از استراتژی‌های مختلف مطالعه آگاهی دارند و در موقعیت‌های مختلف برای اهداف گوناگون از آن‌ها استفاده می‌کنند (نادری و همکاران، ۲۰۱۰). به طور کلی، مطالعه فرایندی ذهنی همراه با اصول و شرایط خاص خود می‌باشد (علیپور، ۱۹۹۷).

بهبود و توسعه عملکرد تحصیلی فراگیران یکی از اهداف اصلی مراکز آموزشی می‌باشد؛ زیرا عملکرد تحصیلی افراد، اساس موفقیت و پیشرفت در هر مقطعی محسوب می‌گردد. عملکرد تحصیلی افراد متأثر از عوامل مختلفی است که یکی از این عوامل، عادات یا مهارت‌های مطالعه افراد می‌باشد. به عبارت دیگر، یکی از دلایلی که بعضی دانشجویان از تلاش خود نتیجه مطلوبی به دست نمی‌آورند، نداشتن آگاهی از شیوه‌ی مطالعه و مهارت‌های مربوط به آن است (سیرومی، ۲۰۰۴).

مهارت‌های مطالعه به مجموعه‌ی فنون و هنرهایی اطلاق می‌شود که مطالعه کننده با توسل به آن‌ها می‌تواند به بازدهی بیشتری از مطالعه‌ی خویش دست یابد (جان بزرگی و شقاقی، ۲۰۰۹). مهارت‌ها یا راهبردهای مطالعه شامل افکار و رفتارهای نهان و آشکاری است که با موفقیت در یادگیری مرتبط هستند و می‌توانند از طریق مداخلات آموزشی تغییر

کسب نمره ۲ و کم‌تر به عنوان مهارت مطالعه ضعیف، نمره ۲ تا ۳ به عنوان مهارت مطالعه متوسط و نمره بالاتر از ۳ به عنوان مهارت مطالعه خوب در نظر گرفته شد. روایی و پایایی این پرسش‌نامه در مطالعه‌ی بادله و همکاران (۲۰۱۲) با Cronbach's $\alpha = 0/82$ و همکاران (alpha) مورد تأیید قرار گرفته است. تعداد دانشجویان در جامعه‌ی آماری ۵۷۱۶ نفر بود. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول برآورد نسبت $n = \frac{Z^2 p(1-p)}{d^2}$ استفاده شد که در آن $\alpha = 0/05$ بود و به علت نامعلوم بودن فراوانی نسبی مهارت‌های مطالعاتی در جامعه مورد پژوهش و جهت به دست آوردن حداکثر نمونه از $P=0.5$ و $d=0.06$ استفاده شد که حجم نمونه برابر با ۲۶۷ نفر به دست آمد. توزیع پرسش‌نامه‌ها به روش نمونه‌گیری طبقه بندی تصادفی انجام شد.

پس از اخذ مجوز از مسؤولان دانشگاه و تصویب طرح پژوهشی، برای تکمیل پرسش‌نامه از روش جمع ایفا استفاده شد. بدین صورت که در ابتدای یک کلاس درسی درباره اهداف پژوهش توضیح داده شد. بعد از این که از آن‌ها رضایت شفاهی گرفته شد و به محرمانه بودن اطلاعات آن‌ها اطمینان داده شد، از آن‌ها خواسته شد تا بدون نوشتن نام و نام‌خانوادگی پرسش‌نامه را تکمیل نمایند. همچنین به آن‌ها توضیح داده شد که تکمیل پرسش‌نامه اختیاری است و هیچ اجباری در تکمیل آن نمی‌باشد.

پس از گردآوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS بررسی گردید و از طریق آمار توصیفی (میانگین و فراوانی) و آزمون‌های آماری t مستقل، آنالیز واریانس یک طرفه و ضریب همبستگی Pearson و آزمون ANOVA مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

دانشگاه علوم پزشکی کرمان نشان داد که دانشجویان از عادت‌ها و مهارت‌های ضعیفی برخوردار هستند و در مدیریت زمان و برنامه‌ریزی، یادداشت برداری و تمرکز برای مطالعه مشکل دارند.

دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی در طول مدت تحصیل خود با حجم بسیار متنوع، وسیع و دشواری از اطلاعات جدید بهداشتی و درمانی مواجه هستند و عدم انتخاب روش مطالعه صحیح و نداشتن مهارت‌های مطلوب مطالعه، تأثیر مستقیم و منفی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان و در نهایت آینده شغلی آن‌ها می‌گذارد، بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی مهارت‌های مطالعه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شد تا وضعیت دانشجویان در این زمینه مشخص گردد و با توجه به نتایج پژوهش، توجه و برنامه ریزی لازم در این زمینه صورت گیرد.

روش کار

پژوهش حاضر مطالعه‌ای توصیفی بود که به صورت مقطعی انجام شد. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کلیه‌ی دانشجویان شاغل به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بودند.

ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسش‌نامه سنجش مهارت‌های یادگیری کانگاس به همراه برخی اطلاعات دموگرافیک بود (کانگاس و دنیس، ۲۰۰۳). این پرسش‌نامه ۵۰ سؤالی شامل شش خرده مقیاس توانایی خواندن متون درسی (۸ سؤال)، یادداشت برداری (۵ سؤال)، تقویت حافظه (۹ سؤال)، آمادگی برای امتحان (۱۲ سؤال)، افزایش تمرکز (۱۰ سؤال) و مدیریت زمان (۶ سؤال) بود. پرسش‌ها با مقیاس ۴ درجه‌ای (همیشه، اغلب اوقات، گاهی اوقات و به ندرت) و به ترتیب با نمرات ۱ تا ۴ نمره‌گذاری شد. بدین ترتیب دامنه نمرات فرد بین حداقل ۱ و حداکثر ۴ بود.

داد که بیشترین درصد دانشجویان در دانشکده‌ی پزشکی ۹۰ نفر (۳۳/۶ درصد) و کمترین درصد در دانشجویان دندان پزشکی و داروسازی ۱۷ نفر (۶/۳ درصد) بوده است. داده‌های دموگرافیک پاسخگویان در جدول شماره ۱ نمایش داده شده‌اند.

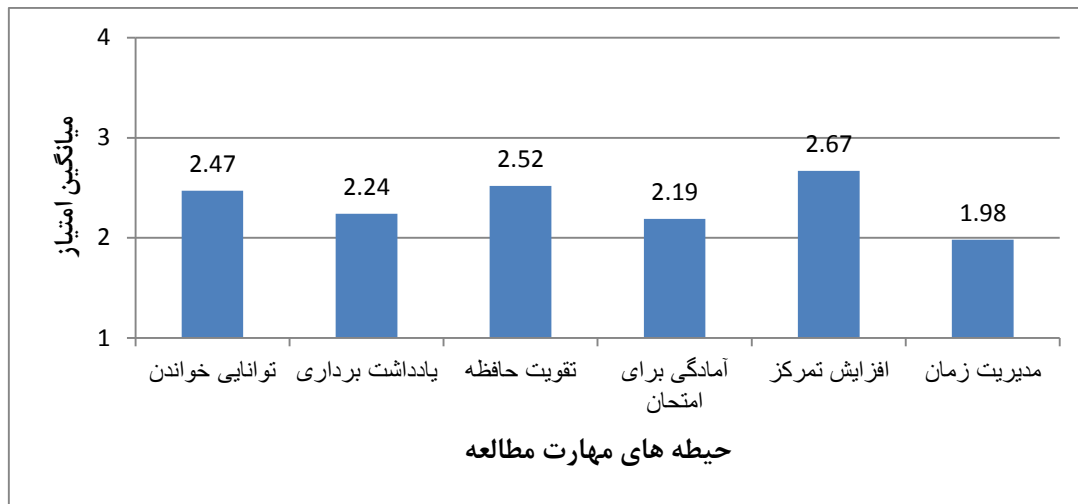
در مجموع ۲۶۸ پاسخنامه جمع آوری شد و میزان پاسخگویی صددرد بود. یافته‌ها نشان داد که میانگین سنی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز ۲۲/۳۰ ± ۲/۹۷ سال بود. همچنین میانگین معدل دانشجویان مورد بررسی ۱۶/۴۴ ± ۱/۳۲، کم‌ترین معدل ۱۲ و بیش‌ترین آن‌ها ۱۹/۵۰ بود. یافته‌ها نشان

جدول ۱. فراوانی مطلق و نسبی دانشجویان بر حسب مشخصات دموگرافیک

مشخصات دموگرافیک	گروه بندی	فراوانی	درصد	
جنسیت	زن	۱۴۷	۵۵	
	مرد	۱۲۱	۴۵	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۰	
دانشکده	بهداشت	۳۶	۱۳/۴	
	پرستاری و مامایی	۳۴	۱۲/۷	
	پزشکی	۹۰	۳۳/۶	
	پیراپزشکی	۵۱	۱۹	
	توانبخشی	۲۳	۸/۶	
	داروسازی	۱۷	۶/۳	
	دندان پزشکی	۱۷	۶/۳	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۰	
	وضعیت تأهل	مجرد	۲۴۷	۹۲/۲
		متأهل	۲۱	۷/۸
مجموع		۲۶۸	۱۰۰	
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۲۵	۴۶/۶	
	کارشناسی ارشد	۳۵	۱۳/۱	
	دکترت	۱۰۸	۴۰/۳	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۰	
سکونت	خوابگاه	۲۲۶	۸۴/۳	
	منزل شخصی	۴۲	۱۵/۷	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۰	
وضعیت اشتغال	شاغل	۳۳	۱۲/۳	
	غیر شاغل	۲۳۵	۸۷/۷	
	مجموع	۲۶۸	۱۰۰	

امتیاز حیطة‌های مختلف مهارت مطالعه در نمودار ۱ نشان داده شده است.

میانگین و انحراف معیار نمرات مهارت‌های کل دانشجویان مورد بررسی ۲/۳۵ ± ۰/۴۰ بود. میانگین

نمودار ۱: میانگین حیطه های مهارت مطالعه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳

درصد (۱۶ نفر)، کمترین درصد را به خود اختصاص داده اند و دانشجویانی با برآورد مهارت مطالعه ای متوسط ۷۸ درصد (۲۰۸ نفر)، بیشترین درصد دانشجویان را تشکیل داده اند.

برای تحلیل وضعیت مهارت مطالعه و میزان هریک از حیطه های آن در دانشکده های مختلف از آزمون ANOVA استفاده شد. میانگین امتیاز مهارت های مطالعه دانشجویان به تفکیک دانشکده در نمودار ۲ نشان داده شده است.

نمودار ۱ نشان می دهد که میانگین امتیاز حیطه های مختلف مهارت مطالعه در طیفی بین ۱/۹۸ تا ۲/۶۷ قرار داشتند. مهارت افزایش تمرکز از بیشترین میانگین و مهارت مدیریت زمان از کمترین میانگین برخوردار بود. با توجه به تفسیر امتیازات، مدیریت زمان ضعیف و سایر حیطه ها در سطح متوسط برآورد گردید. نتایج بر اساس سطح بندی نشان داد که مهارت های مطالعه در ۱۶ درصد ضعیف، ۷۸/۴ درصد متوسط و ۵/۶ درصد خوب بود.

دانشجویانی که دارای مهارت مطالعه خوب هستند ۶

جدول ۲: میانگین حیطه های مختلف مهارت مطالعه در دانشجویان دانشکده های مختلف دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مهارت مطالعه	دانشکده						
	بهداشت	پرستاری-مامایی	پزشکی	پیراپزشکی	توانبخشی	داروسازی	دندانپزشکی
توانایی خواندن نمون درسی	۲/۳۹ ± ۰/۴۲	۲/۴۳ ± ۱/۳۵	± ۱/۴۲ ۲/۵۲	۲/۳۱ ± ۱/۴۲	۲/۵۷ ± ۱/۴۲	۲/۶۹ ± ۱/۵۶	۲/۴۷ ± ۱/۴۳
یادداشت برداری	۲/۲۶ ± ۱/۷۱	۲/۲۸ ± ۱/۶۹	± ۱/۶۶ ۲/۱۸	۲/۱۹ ± ۱/۶۷	± ۱/۵۰ ۲/۳۲	۲/۳۸ ± ۱/۷۵	۲/۳۶ ± ۱/۵۹
تقویت حافظه	۲/۳۶ ± ۱/۵۴	۲/۵۶ ± ۱/۵۴	± ۱/۴۹ ۲/۶۳	۲/۳۰ ± ۱/۶۰	± ۱/۴۸ ۲/۵۱	۲/۷۶ ± ۱/۴۵	۲/۶۰ ± ۱/۵۸
آمادگی برای امتحان	± ۱/۴۳ ۲/۱۸	۲/۲۱ ± ۱/۴۵	± ۱/۴۷ ۲/۲۱	۲/۰۴ ± ۱/۵۳	± ۱/۵۲ ۲/۴۳	۲/۱۷ ± ۱/۴۸	۲/۲۲ ± ۱/۴۰
افزایش تمرکز	۲/۶۶ ± ۱/۵۷	۲/۷۵ ± ۱/۴۰	± ۱/۴۰ ۲/۷۷	۲/۴۷ ± ۱/۴۴	± ۱/۳۷ ۲/۶۵	۲/۵۴ ± ۱/۵۲	۲/۸۱ ± ۱/۵۲
مدیریت زمان	۲/۰۹ ± ۱/۶۴	۲/۰۰ ± ۱/۶۹	± ۱/۶۹ ۲/۰۴	۱/۶۶ ± ۱/۶۱	± ۱/۶۰ ۲/۳۴	۱/۹۰ ± ۱/۶۸	۱/۹۹ ± ۱/۵۳

-دامنه ی نمره ۴-۱ می باشد.

** P<0.01

دانشکده‌های داروسازی، دندان‌پزشکی و پیراپزشکی خود را در سطح ضعیف برآورد نمودند، میانگین امتیاز سایر حیطه‌ها نشانگر برآورد مهارت متوسط بوده است. جهت بررسی اختلاف بین میانگین مهارت‌های مطالعه و معدل دانشجویان از آزمون ANOVA استفاده شد که نتایج در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳: میانگین مهارت‌های مطالعه بر اساس معدل دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مهارت	معدل			
	P Value	بالاتر از ۱۷	۱۵-۱۷	۱۲-۱۵
توانایی خواندن متون	۰/۰۰۸**	۲/۵۳ ± ۰/۳۵	۲/۵۱ ± ۰/۴۶	۲/۳۱ ± ۰/۴۲
یادداشت‌برداری	۰/۰۰۱**	۲/۴۷ ± ۰/۶۲	۲/۲۲ ± ۰/۶۳	۱/۹۲ ± ۰/۶۴
تقویت حافظه	۰/۰۰۱**	۲/۶۷ ± ۰/۵۰	۲/۵۲ ± ۰/۵۵	۲/۲۶ ± ۰/۵۱
آمادگی برای امتحان	۰/۰۰۱**	۲/۳۵ ± ۰/۴۶	۲/۱۷ ± ۰/۵۰	۲/۰۰ ± ۰/۳۸
افزایش تمرکز	۰/۰۱۵**	۲/۷۵ ± ۰/۴۵	۲/۷۰ ± ۰/۴۵	۲/۵۱ ± ۰/۴۶
مدیریت زمان	۰/۱۷۱	۲/۰۸ ± ۰/۶۷	۱/۹۸ ± ۰/۶۹	۱/۸۵ ± ۰/۵۸

** P<0.01

بر اساس آزمون t میانگین نمرات دانشجویان در حیطه‌ی «آمادگی برای امتحان» براساس وضعیت سکونت تفاوت معناداری نشان داد (p=0.04) به گونه‌ای که دانشجویانی که نزد والدین خود زندگی می‌کردند، در حیطه‌ی آمادگی برای امتحان نسبت به افراد خوابگاهی در وضعیت بهتری بودند ولی میانگین نمرات در سایر مهارت‌ها بر حسب این متغیر تفاوت آماری معناداری نداشت.

تفاوت میانگین نمره مهارت‌های مطالعه براساس متغیر وضعیت اشتغال دانشجویان در هیچ یک از حیطه‌ها معنادار نبود.

جدول ۴ اختلاف بین میانگین مهارت‌های مطالعه و سطح تحصیلی را نشان می‌دهد. با توجه به جدول، تنها میانگین حیطه‌ی «مدیریت زمان» در بین دانشجویان مقطع کارشناسی پایین‌تر از حد متوسط بود و در بقیه‌ی حیطه‌ها میانگین نمرات در حد متوسط بود.

مقایسه‌ی میانگین نمرات حیطه‌های مهارت مطالعه در دانشکده‌های مختلف نشان داد که در چهار حیطه‌ی «توانایی خواندن متون درسی»، «تقویت حافظه»، «افزایش تمرکز» و «مدیریت زمان» در بین دانشکده‌های مختلف، اختلاف معنادار آماری وجود داشت. به جز مهارت «مدیریت زمان» که دانشجویان

نتایج آزمون ANOVA نشان داد که گروه‌های مختلف، به جز حیطه‌ی «مدیریت زمان» در سایر حیطه‌های مهارت مطالعه تفاوت معنی داری با یکدیگر داشتند. به عبارت دیگر دانشجویانی که از مهارت‌های مطالعه‌ی بالاتری برخوردار بودند، میانگین معدل بیش‌تری داشتند.

آزمون همبستگی Pearson بین سن دانشجویان و مهارت‌های مطالعه‌ی آن‌ها ارتباط معنادار آماری نشان نداد (p=0.07). بر اساس آزمون t هر چند مجموع امتیاز مهارت‌های مطالعه، ارتباط معنی داری با جنسیت و وضعیت تأهل نشان نداد، دو حیطه «یادداشت‌برداری» و «تقویت حافظه» تفاوت معنی داری از نظر جنسیت (به ترتیب p=0.01 و p≤0.001) و وضعیت تأهل (P=0.01 و P=0.03) نشان دادند، به طوری که دختران و افراد متأهل میانگین امتیاز بهتری داشتند.

جدول ۴: میانگین مهارت‌های مطالعه بر اساس مقطع تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مهارت	مقطع تحصیلی		
	P Value	دکتری	کارشناسی ارشد
توانایی خواندن متون	۰/۰۰۴**	۲/۵۲ ± ۰/۴۲	۲/۶۳ ± ۰/۴۷
یادداشت برداری	۰/۰۴۲*	۲/۱۶ ± ۰/۶۱	۲/۴۹ ± ۰/۷۴
تقویت حافظه	۰/۰۰۳**	۲/۶۱ ± ۰/۵۱	۲/۶۵ ± ۰/۴۹
آمادگی برای امتحان	۰/۱۵۲	۲/۱۸ ± ۰/۴۴	۲/۳۴ ± ۰/۴۸
افزایش تمرکز	۰/۱	۲/۷۵ ± ۰/۴۳	۲/۶۸ ± ۰/۴۶
مدیریت زمان	۰/۵۳۳	۲/۰۱ ± ۰/۶۵	۲/۰۶ ± ۰/۶۷

P<0.05 *

P<0.01 **

برداري، تقويت حافظه، آمادگي براي امتحان، افزايش تمرکز و مدیریت زمان اشاره کرد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که اکثریت مطلق دانشجویان مورد مطالعه (۹۴/۴ درصد) دارای مهارت‌های مطالعه ضعیف و یا متوسط هستند. این نتیجه با مطالعات انجام شده در دیگر نقاط کشور همخوانی دارد؛ به طوری که در مطالعه‌ی بادله و همکاران (۲۰۱۲) اکثر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان (۹۷/۸ درصد)، از مهارت‌های مطالعه‌ی نامطلوبی برخوردار بودند. یا در مطالعه‌ی دیدارلو و همکاران (۲۰۱۳) اکثر دانشجویان علوم بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه از مهارت‌های مطالعه‌ی نامطلوبی برخوردار بودند، همچنین این وضعیت در مطالعه‌ی حسینی و همکاران (۲۰۰۶) مشاهده شد که روی دانشجویان دانشکده‌ی بهداشت یزد انجام شده بود. با توجه به اهمیت موضوع مطالعه و عادت به آن و نقش و تأثیری که مطالعه بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی و آینده‌ی شغلی افراد و در نهایت بر جامعه می‌گذارد، این وضع به هیچ وجه مطلوب نیست. بنابراین توجه و برنامه‌ریزی در جهت بهبود روش‌ها و عادت‌های مطالعه‌ی دانشجویان امری ضروری است. با توجه به این که وضعیت مطالعه در بین دانشجویان که از اقبال فرهیخته در هر جامعه‌ای هستند، باید در حد خوب و عالی باشد و این که به

آزمون ANOVA نشان داد که در حیطه‌های «توانایی خواندن متون درسی»، «یادداشت برداری» و «تقویت حافظه»، تفاوت آماری معنادار بود به گونه‌ای که دانشجویان کارشناسی ارشد در وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان کارشناسی و دکتری قرار داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری:

با توجه به این که روش مطالعه‌ی دانشجویان در یادگیری و پیشرفت تحصیلی آن‌ها مؤثر است و فرایند حاصل در مهارت‌های شناختی و عملی و در نهایت سرنوشت شغلی آن‌ها نقش دارد. لازم است به آن توجه و در جهت بهبود آن برنامه‌ریزی شود. برنامه‌ریزان آموزشی توجه ویژه‌ای به عوامل مؤثر بر یادگیری دارند و لازم است بر مهارت‌ها و الگوی مطالعاتی و منابع مورد استفاده دانشجویان مطلع باشند تا با شناخت نقاط قوت و ضعف مهارت‌ها، امکان تغییر برنامه در جهت پیشرفت تحصیلی و دستیابی به هدف‌های آموزشی را فراهم نمایند. این مطالعه با هدف بررسی مهارت‌های مطالعه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۹۳ طراحی شد. در این مطالعه، شیوه مطالعه دانشجویان توسط پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. در پرسشنامه مورد بحث، سؤالاتی در حیطه‌های مختلف مهارت مطالعه طرح شد که از آن‌ها می‌توان به توانایی خواندن متون درسی، یادداشت

غفاری (۲۰۱۰) بین جنسیت و مهارت مطالعه ارتباط معنی‌داری مشاهده نکردید.

در این مطالعه تفاوت معناداری بین تأهل در نمره‌ی کل مهارت‌های مطالعه دانشجویان دیده نشد اما در بررسی حیطه‌های مختلف مهارت‌های مطالعه، افراد متأهل در زمینه‌ی یادداشت برداری و تقویت حافظه به طور معناداری از افراد مجرد بهتر بودند. اما در مطالعه نوریان و همکاران (۲۰۰۶)، دانشجویان مجرد در حیطه‌های سرعت مطالعه، یادداشت برداری و درک مطلب به‌طور معناداری از متأهلین بهتر بودند.

همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که بین آمادگی برای امتحان و محل سکونت دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد و دانشجویان خوابگاهی کم‌ترین نمره‌ی آمادگی برای امتحان را داشتند و دانشجویانی که با والدین زندگی می‌کنند، بیش‌ترین نمره‌ی مدیریت زمان را دارند. مطالعه‌ی راوری و همکاران (۲۰۰۸) نیز نشان داد که بین مدیریت زمان مطالعه و محل سکونت دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد و دانشجویان ساکن در منزل شخصی وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان ساکن در خوابگاه داشتند.

همچنین این مطالعه نشان داد که بین همه‌ی ابعاد مهارت‌های مطالعه و معدل دانشجویان اختلاف معنی‌داری وجود دارد، بدین صورت که افرادی که مهارت مطالعه بهتری دارند معدل بالاتری دارند. البته این یافته دور از انتظار نیست، چرا که برخورداری و استفاده از مهارت‌های مطالعه با عبور عملکردها و موفقیت تحصیلی می‌شود که خود را با افزایش معدل نشان می‌دهد. در مطالعه عبدخدایی و غفاری (۲۰۱۰) نیز بین استفاده از راهبردهای مؤثر مطالعه و معدل دوره دبیرستان دانشجویان ارتباط معنی‌داری مشاهده گردید. نتایج مطالعه بوساتو و همکاران (۲۰۰۰) و مطالعه‌ی داف و همکاران (۲۰۰۴) نیز نشان داد که بین راهبردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان و معدل دوره‌ی دبیرستان همبستگی معنی‌داری وجود دارد. همچنین

عقیده‌ی محققان، عادت‌ها و مهارت‌های مطالعه‌ی افراد قابل آموزش و فراگیری هستند، می‌توان گام‌های مختلف و البته مؤثری در زمینه‌ی بهبود عادت‌ها و مهارت‌های مطالعه‌ی دانشجویان برداشت.

نتیجه‌ی این مطالعه نشان داد که دانشجویان مورد بررسی در خرده مقیاس مدیریت زمان وضعیت نامطلوبی نسبت به دیگر خرده آزمون‌ها داشتند. در مطالعه‌ی ابادری و ریگی (۲۰۱۳) و همچنین مطالعه‌ی بادله و همکاران (۲۰۱۲) نیز مدیریت زمان کم‌ترین میانگین را داشت، همچنین نجی (۲۰۰۲) معتقد است زمان‌بندی یکی از فاکتورهای اساسی برای مطالعه‌ی مؤثر است. در مطالعه‌ی وی اغلب دانشجویان در مدیریت زمان و زمان‌بندی برای مطالعه مشکل داشتند، اما در مطالعه نوریان و همکاران (۲۰۱۰) یادداشت‌برداری حین مطالعه کم‌ترین میانگین و مدیریت زمان بیش‌ترین میانگین را به خود اختصاص داد. این امر می‌تواند به این دلیل باشد که آن‌ها فقط دانشجویان رشته پزشکی را مورد مطالعه قرار دادند. دانشجویان رشته پزشکی شاید به دلیل مدیریت در زمان، موفقیت تحصیلی بیش‌تری نسبت به دیگر گروه از دانشجویان داشته باشند.

در این پژوهش، علاوه بر سنجش مهارت‌های کلی مطالعه دانشجویان و هر یک از اجزای آن، ارتباط متغیرهای دموگرافیک پاسخگویان با مهارت‌های مطالعه مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت. اگرچه براساس نتایج به دست آمده تفاوت معناداری بین دو جنس در نمره‌ی کل مهارت‌های مطالعه دانشجویان مشاهده نشد اما در بررسی حیطه‌های مختلف مهارت‌های مطالعه، دختران در زمینه‌ی یادداشت برداری و تقویت حافظه وضعیت بهتری نسبت به پسران داشتند. در مطالعه‌ی کوشان (۲۰۰۷)، پسران در توانایی خواندن و حافظه وضعیت بهتری از دختران داشتند ولی دخترها از نظر انگیزش یادگیری از پسران بهتر بودند. در مطالعه‌ی عبدخدایی و

دانشجویی بر آینده‌ی تحصیلی و شغلی دانشجویان، به خصوص دانشجویان حوزه‌های علوم پزشکی که به طور مستقیم با زندگی و جان مردم سر و کار دارند، توجه شود.

در پایان پیشنهاد می‌شود معاونت‌های دانشجویی و مراکز مشاوره زیر نظر این معاونت به مسأله‌ی مطالعه و اهمیت آن در دوران دانشجویی توجه داشته باشند و امکان مشاوره‌ی فردی در زمینه‌ی روش‌های مطالعه را برای دانشجویان فراهم کنند تا آن‌ها در زمان مشکل بتوانند به راحتی به مراکز مراجعه کرده و مشکل خود را برطرف نمایند.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به خود ایفایی پرسشنامه‌ی مهارت مطالعه اشاره کرد. در صورتی که ابزار دیگری می‌توانست این مهارت را به طور مستقیم اندازه بگیرد، نتایج دقیق‌تری حاصل می‌گردید. این مشکل با توزیع پرسشنامه‌های بدون نام و تأکید بر محرمانه ماندن نتایج فردی پاسخگویان تا حدود زیادی بر طرف گردید.

تقدیر و تشکر:

این مطالعه نتیجه طرح تحقیقاتی 92s89 مصوب مرکز تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بود و با استفاده از پشتیبانی مالی معاونت محترم توسعه‌ی پژوهش و فناوری دانشگاه مذکور انجام یافته است. بدین وسیله از مسؤولان محترم دانشگاه و کلیه‌ی دانشجویانی که در این پژوهش همکاری نمودند سپاسگزاری می‌گردد.

References:

- Abazari Z, Rigi T 2013, Study habits and skills of students in Zahedan University of Medical Sciences, Iran, *Health Information Management*, Vol.9, No.6, Pp.848-861. [In Persian]
- Abdekhodaei MS, Ghafari A 2010, Applying study skills by students and it

نتیجه‌ی مطالعه‌ی انجام شده در دانشگاه علوم پزشکی کرمان نشان داد که بین مهارت‌های مطالعه و موفقیت تحصیلی همبستگی مثبتی وجود دارد که همگی آن‌ها با مطالعه‌ی حاضر همسو می‌باشند (راوری و همکاران، ۲۰۰۸).

در مطالعه حاضر سطوح مختلف تحصیلی دانشجویان با حیطة‌ی توانایی خواندن متون درسی، یادداشت برداری و تقویت حافظه تفاوت معناداری نشان داد؛ شاید به این دلیل که دروس رشته‌های علوم پزشکی به صورت تکمیلی ارائه شده و به طور معمول با کارآموزی همراه بوده است، پس دانشجویان سطوح بالاتر و تحصیلات تکمیلی نسبت به سایرین از نظر توانایی خواندن متون درسی و تقویت حافظه وضعیت بهتری دارند.

با توجه به آن‌چه در بالا ذکر شد می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت مهارت‌های مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در حد متوسط می‌باشد و با توجه به اهمیت موضوع مطالعه و عادت به آن و نقش و تأثیری که مطالعه بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی و آینده‌ی شغلی افراد و در نهایت بر جامعه می‌گذارد، این وضع به هیچ وجه مطلوب نیست. روش مطالعه‌ی دانشجویان در یادگیری درسی و فرایند حاصل در مهارت‌های شناختی و عملی و در نهایت سرنوشت شغلی آن‌ها امری قطعی است، در نتیجه توجه و برنامه‌ریزی در جهت بهبود این روش‌ها لازم است. در پژوهش حاضر نتایج حاکی از آن بود که عمده‌ی مشکلات دانشجویان در زمینه‌ی مدیریت زمان، آمادگی برای امتحان، یادداشت‌برداری، توانایی خواندن متون درسی، تقویت حافظه و افزایش تمرکز می‌باشد.

جهت بهبود و ارتقای روش‌های مطالعه و ترویج عادت‌ها و مهارت‌های صحیح مطالعه، باید دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی روش‌های صحیح مطالعه برای دانشجویان برگزار شود و بر این امر که مطالعه در دوران

- Duff A, Boyle E, Dunleavy K, et al 2004, The relationship between personalities, approach to learning and academic performance, *Personality and Individual Differences* Vol.36, Pp. 1907-1920.
- Hahn RL 1995, *Classroom learning & teaching*, MI: Longman Publishers USA, Boston.
- Hoseini M, Ahmadiye M, Abbasi M, et al 2006, Evaluation of study skills in licentiates degree students of hygiene faculty of Yazd, *Journal of Education Development Center*, Vol.5, No.8, Pp.88-93. [In Persian]
- Janbozorgi M, Shaghghi F 2009, *Study skills for University Students*, Arjmand Publication, Tehran. [In Persian]
- Khadivzade T, Seif AA, Valayi N 2004, Relationship of students' study strategies with their personal characteristics and academic background, *International Journal of Medical Education*, Vol.4, No.2, Pp.53-61. [In Persian]
- Khalkhali H, Didarloo A, Rahimi B, et al 2013, Study skills and factors influencing it among health sciences students of Uroomia University of Medical Sciences, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.13, No.9, Pp.753-762. [In Persian]
- Koushan M, Heydari A 2007, Study habits in students of Sabzevar School of Medical Sciences, *Quarterly Journal of Sabzevar University of Medical Sciences*, Vol.13, No.4, Pp.185-189. [In Persian]
- Naderi F, Shabani A, Abedi MR 2010, Reading behavior in postgraduate students of Isfahan University in digital relation with their academic status, *Studies of Education and Psychology*, Vol.11, No.2, Pp.211-226. [In Persian]
- Alipoor, B 1997, *Reading Qualification*, Deklamegaran Publication, Tehran, Iran. [In Persian]
- Badele shamooshaki M, Hosseini S, Jafari S, et al 2013, The relationship between sstudents' study skills and academic achievement, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.13, No.1, Pp.66-71. [In Persian]
- Badeleh N, Charkazi A, Asayesh H, et al 2012, Study skills in Golestan University of Medical Sciences: a neglected need, *Journal of Health System Research*, Vol.8, No.4, Pp.643-649. [In Persian]
- Busato VV, Prins FJ, Elshout JJ, et al 2000, Intellectual ability, learning style, personality, achievement motivation and academic success of psychology students in higher education, *Personality and Individual Differences*. Vol.29, No.6, Pp.1057-1068.
- Campbell DP 1965, Achievements of counseled and non-counseled students twenty- five years after counseling, *Journal of Counseling Psychology*, Vol.12, No.3, Pp.287-293.
- De La Fuente J, Cardelle-Elawar M 2009, Research on action-emotion style and study habits: Effects of individual differences on learning and academic performance of undergraduate students, *Learning and Individual Differences*, Vol.19, No.4, Pp.567-576.
- Dennis H, Congos 2003, *Certified supplemental instruction trainer, FL: University of Central, Florida*.

- Nourian AA, Mousavinasab N, Fahri A, et al 2006, Medical student's study skills and habits in Zanjan University of Medical Sciences, *International Journal of Medical Education*, Vol.6, No.1, Pp.101-107. [In Persian]
- Nourian AA, Mousavinasab N, Fahri A, et al 2006, Medical student's study skills and habits in Zanjan University of Medical Sciences, *International Journal of Medical Education*, Vol.6, No.1, Pp.101-107. [In Persian]
- Ravari A, Alhani F, Anoosheh M, et al 2006, The pattern of time management in college students of Kerman University of Medical Sciences in the year 2006, *Iranian South Medical Journal*, Vol.11, No.1, Pp.76-84. [In Persian]
- Sirohi V 2004, *A study of underachievement in relation to study habits and attitudes*, J Ind Edu.
- environment in base demographic elements, *Journal of academic librarianship and information research*, Vol.44, No.1, Pp.51-72. [In Persian]
- Nneji LM 2002, *Study habits of Nigerian university students*, in *Quality Conversations, Proceedings of the 25th HERDSA Annual Conference*, Perth Western, Australia.
- Noohi E, Fallahnezhad N, Garoosi B, et al 2014, Effect of study skills training on learning and study strategies, self-efficacy and satisfaction in nursing and midwifery students, Kerman University of Medical Sciences, *Development of Medical Education Journal: SDME*, Vol.10, No.4, Pp.321-331. [In Persian]
- Nourian A, Mohammadi FS, Mousavi, et al 2010, Study Skills and Habits of the Students in Tehran Islamic Azad University of Medical Sciences in the Academic Year 2008-2009, *Strides Dev Med Educe*, Vol.7, No.2, Pp.104-111. [In Persian]

Students' Study Skills in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences

Farzad Faraji Khiavi: Faculty member, Department of health services administration, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Ali Bagheri ^{2*}: M.A. in educational and health services administration, Faculty of health services administration, Shahid Beheshti University of medical Sciences, Tehran, Iran.

Abstract: Study skills are well known as an educational improvement factors. Hence, this study aimed to determine students' study skills in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. The research population of this descriptive and cross-sectional study was the students of various disciplines at Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. Sample size was calculated 268 members that were categorized through random method. Moreover, data gathering tool was Congos study skill questionnaire. Collected data was analyzed using descriptive statistics (mean and frequency), Pearson Correlation analysis, independent t, and ANOVA tests. Accordingly, the mean score of students' study skill was 2.34 ± 0.4 . The results' finding indicated that 16% of research population's skills assessed poor, 78.4% moderate and 5.6% good. There was a positive and significant medium association between mean score of study skills and their educational performance score ($P < 0.001$, $r = 0.31$). Students with different gender, marital status, education level and accommodation also showed significant difference in some study skills, although such differences were not observed in study sample with different employment status and age group. The study skills status was estimated moderate at that University. Considering study skills' importance in students' performance and their educational progress, therefore, the administers priority is to notice specific planning to improve students' skills and study methods among students.

Keywords: Study skills, Students, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences.

*Corresponding author: M.A. educational and health services administration, Faculty of health services administration, Shahid Beheshti University of medical Sciences. Tehran. Iran.

Email: Alibagheri803@yahoo.com